

George Friedman: *Flashpoints. The emerging crisis in Europe*

Doubleday, New York 2015

Swoją najnowszą książkę *Flashpoints. The emerging crisis in Europe*, George Friedman poświęcił przeszłości, teraźniejszości i przyszłości Europy. Analizując najbardziej niestabilne rejony kontynentu, podjął próbę zmierzenia się z trzema pytaniami: W jaki sposób Europa osiągnęła globalną dominację? Jaki był powód odrzucenia tej dominacji w latach 1914–1945? Czy pokój zapoczątkowany po II wojnie światowej utrzyma się, czy też Europa powróci do wojen jako narzędzia polityki, a w konsekwencji - jaka będzie jej przyszłość?

Głównym tematem książki jest problematyka punktów zapalnych w Europie, a więc miejsc, które w przeszłości były ogniskami powtarzających się poważnych konfliktów między narodami i religiami. Niektóre z nich są obecnie spokojne – na przykład Alzacja czy kanał La Manche – ale inne miejsca są ponownie lub nadal źródłem niestabilności. Przykładem tego jest destabilizacja bezpieczeństwa w basenie Morza Śródziemnego czy w Europie Wschodniej.

Swoje zasadnicze przemyślenia G. Friedman koncentruje wokół obaw o zaprzepaszczenie europejskiego dorobku z lat 1945–2008. Okres ten cechowało wiele osiągnięć, głównie zintegrowanie Niemiec z resztą powojennej Europy oraz rozwój Unii Europejskiej, w tym jej potencjału gospodarczego. Niemniej znaczenie Unii i jej potęgi na globalnej arenie zaczyna słabnąć. Chociaż Europa wciąż pozostaje zaawansowana technologicznie i gospodarczo, to jej soft power coraz mocniej będzie zależeć od szeroko rozumianych twardych instrumentów bezpieczeństwa, w tym zdolności do zagwarantowania sobie swobodnego korzystania ze szlaków komunikacyjnych i transportowych, swobody handlu oraz zapewnienia bezpieczeństwa dla realizowanych inwestycji. W przeciwieństwie do Stanów Zjednoczonych czy Chin lub Rosji, Europa traci militarne znaczenie, nie potrafiąc zbalansować swojej potęgi gospodarczej ze zdolnościami wojskowymi.

Problemy UE, jak zauważa G. Friedman, mają także charakter strukturalny. Instytucje UE są zbyt skomplikowane i nieefektywne, aby skutecznie radzić sobie z problemami, takimi jak rosnący podział Północ-Południe czy rosnąca migracja z krajów muzułmańskich. W samej Unii wyróżnia się cztery zasadnicze części – państwa germańskie (Niemcy i Austria), państwa Europy Północnej, państwa basenu Morza Śródziemnego oraz państwa po-

granicza, które stoją w obliczu agresywnej polityki Rosji. Każdy z tych regionów przeżywa rzeczywistość w inny sposób, a różnice są nie do pogodzenia. W tym kontekście można odnotować obawy G. Friedmana, że europejska integracja była tylko formą odroczenia różnych sporów i konfliktów, które powrócą ze zdwojoną siłą w przyszłości w formie poważnej konfrontacji zbrojnej, jeśli Europa nie poradzi sobie z obecnym kryzysem.

Biorąc to wszystko pod uwagę, finalna odpowiedź autora na pytanie o przyszłość Europy nie jest zaskoczeniem. W ocenie G. Friedmana, historia europejskich konfliktów nie zmierza ku swojemu końcowi, gdyż podstawy architektury bezpieczeństwa tej części świata nie uległy zmianie. Europa to mały kontynent, podzielony na wiele państw narodowych. Chociaż większość z nich okres politycznych resentymentów, sporów i konfliktów międzypaństwowych ma już za sobą, to w niektórych państwach tego typu podejście nie zostało całkowicie zarzucone. Gdzieś jest ono dość widoczne, a gdzie indziej tylko skrzętnie ukryte. Bez wątplenia, na kontynencie niechęć i gniew jednych Europejczyków przeciwko drugim są wciąż obecne.

W ocenie wielu krytyków i znawców literatury problemu, niektóre części książki zostały napisane „w pośpiechu” i są prawdopodobnie rozwinięciem kilku krótszych analiz Friedmana, które napisał w charakterze eksperta dla Stratfor. Niemniej zdecydowana większość publikacji jest wyjątkowo dobrze uargumentowana i pełna oryginalnych przemyśleń i wniosków.

Friedman efektywnie połączył analizę i prognozę w kompleksowe studium strategiczne niemal 600 lat europejskiej historii oraz przyszłych problemów bezpieczeństwa tego kontynentu. Niektóre osobiste wątki biograficzne, umiejętnie wplecione w treść prowadzonych analiz, dowodzą Friedmanowi że jest on dobrze zaznajomiony nie tylko z geopolityką i historią Europy oraz trwałymi skutkami ostatnich wojen, ale także z obecnymi realiami europejskiego kontynentu.

W swojej geopolitycznej analizie autor jest realistą. Argumenty uzasadniające jego tezy w większości bazują na szeroko rozumianej geostrategii, narodowych interesach oraz handlu międzynarodowym. W swoich próbach zrozumienia i wyjaśnienia stosunków oraz konfrontacji między narodami i religiami G. Friedman rzadko odnosi się do ideologii, do roli i intencji poszczególnych przywódców politycznych lub prawa międzynarodowego.

Autor zachowuje również realizm w odniesieniu do dokonywanych przez siebie prognoz, dotyczących chociażby rozwoju trendów w sferze globalnej polityki, technologii i kultury. Świadomie nie nałożył ścisłych ram czasowych dla swoich przewidywań, zamiast tego uwypuklił znaczenie reaktywa-

cji obaw i wzajemnych zatargów w przyszłości w wyniku takich problemów jak kryzys gospodarczy czy konflikt między Rosją i Ukrainą.

Podsumowując, nowa książka założyciela i czołowego eksperta agencji Stratfor to ważna pozycja w bibliotece każdego stratega. Do jej przeczytania zachęca nie tylko merytoryczna strona publikacji, ale i jej wartość metodologiczna.

dr Adam Brzozowski

Biuro Bezpieczeństwa Narodowego

